

CYBERSEC
EDUCHECK

LEKCE 4 - Kyberšikana

Kyberšikana – Rozpoznání a řešení škodlivého chování online

1

Spolufinancováno
Evropskou unií

VEDOUČÍ
PROJEKTU:

Coventry
University
Research Institute
Europe

PARTNERŮ:

K R
E A
STOWARZYSZENIE
KREATYWNI DLA
BIZNESU

EUROPEAN CENTRE
FOR CAREER EDUCATION

LEKCE 4 - Kyberšikana

LEKCE 4 – Kyberšikana

Plán výuky pro střední školy

Scénář vytvořený v rámci projektu „CyberSec EduCheck“ – projekt č. 2023-2-PL01-KA210-VET-000176822

Autoři scénáře: Weronika Kędzierska, Mateusz Pękala - Coventry University Wrocław

Věcná redaktorka: Pavla Vybíhalová - European Centre for Career Education

Odborná podpora: Martyna Wilk

Grafická úprava: Karolína Kornecka-Kupiec, Jadwiga Maj - KREA Association

Wrocław 2024

Publikace je distribuována za podmínek mezinárodní licence Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY-NC) 4.0

LEKCE 4 - Kyberšikana

Vážení,

představujeme vám scénář lekce na téma kyberšikana, a to konkrétně její forma týkající se vztahů mezi vrstevníky. Jsme si vědomi, že toto téma je velmi široké a hluboké, ale vzhledem k požadavkům návrhu jsme připravili pouze část této problematiky.

Lekce na téma kyberšikana mezi vrstevníky dobře zapadá do rámcového vzdělávacího programu pro střední školy, zejména v kontextu vzdělávání o digitální bezpečnosti, rozvoje sociálních kompetencí a formování odpovědných postojů v digitální společnosti. Naše lekce je naplánována na 45 minut. Toto je minimální čas pro realizaci klíčových aktivit, jako jsou skupinová cvičení, která mají podnítit reflexi u studentů.

Pokud však máte více času, doporučujeme toto téma rozdělit do menších částí a využít je v budoucích lekcích, abyste se problému věnovali ještě podrobněji a umožnili studentům ho hlouběji analyzovat a diskutovat.

Doporučujeme vám scénář přizpůsobit vlastním potřebám a schopnostem skupiny. Stejně tak považujte prezentaci pptx za základ pro úpravy a přizpůsobení dle vašich potřeb.

*S pozdravem,
Tým projektu CyberSec*

LEKCE 4 - Kyberšikana

Obsah

Cíle lekce	3
Kontext - klíčová slova	4
Příprava na lekci	5
Struktura lekce	5
Shrnutí - k zamyšlení	8
Volitelný domácí úkol	8
Další zdroje a informace	8
Autoři a odborníci	9

LEKCE 4 - Kyberšikana

Cíle lekce

- **Explicitní cíle:**
 - Porozumění a osvojení znalostí o **kyberšikaně mezi vrstevníky**
 - Rozvoj empatie a kritického myšlení o **odpovědnosti v digitálním světě**
- **Skryté cíle:**
 - Posílení spolupráce ve skupině a zodpovědnosti jeden za druhého
 - Budování empatie a reflexe chování v internetovém prostoru
- **Rámcový vzdělávací program**

„Škola má také připravit studenty na informované a odpovědné rozhodování při používání zdrojů dostupných na internetu, kritickou analýzu informací, bezpečné pohybování v digitálním prostoru, včetně navazování a udržování vztahů založených na vzájemném respektu s ostatními uživateli internetu“

- **Informatika:**

Lekce rozvíjí kompetence studentů v oblasti bezpečného pohybu v digitálním prostoru, což splňuje požadavky rámcového vzdělávacího programu, který klade důraz na online bezpečnost a ochranu osobních údajů. Studenti se učí, jak rozpoznat hrozby a reagovat na situace spojené s kyberšikanou.

„Změny zavedené ve výuce IT lépe připraví studenty na bezpečný život ve společnosti plné technologií“

- I. Rozvoj sociálních kompetencí, jako jsou: komunikace a spolupráce ve skupině, včetně ve virtuálních prostředích, účast na týmových projektech a řízení projektů.
- II. Dodržování právních a bezpečnostních pravidel. Respektování soukromí informací a ochrany údajů, práv duševního vlastnictví, komunikační etikety a sociálního soužití, hodnocení rizik spojených s technologiemi a jejich zohlednění pro vlastní a cizí bezpečnost.
- III. Rozvoj sociálních kompetencí. Základní rozsah. Žák: Bezpečně buduje svůj obraz v mediálním prostoru.

- **Společenské vědy:**

Lekce rozvíjejí dovednosti komunikace a spolupráce v souladu s učebním plánem, který klade důraz na význam diskuze, spolupráce ve skupině, řešení konfliktů a hodnocení vlastních

LEKCE 4 - Kyberšikana

rozhodnutí v sociálním životě. Práce na empatii a reflexi online chování posiluje schopnost řešit problémy a zodpovědně se účastnit ve společnosti.

- III. Sebepoznání, rozpoznání a řešení problémů.
 - o Žák: hodnotí svá vlastní rozhodnutí a činy v sociálním životě;
- VI. Postoje.
 - o Žák: 3. zvládá situace konfliktu, tlak skupiny, stres; ví, jak bránit své názory;
 - o zná pravidla savoir-vivre doma i v různých sociálních situacích;
- IV. Komunikace a spolupráce.
 - o Žák: rozvíjí schopnost diskutovat – formuluje, zdůvodňuje a brání svou pozici na veřejném fóru, respektuje různé názory; spolupracuje ve skupině, přičemž zohledňuje rozdělení úkolů a hodnoty platné v sociálním životě;
- III. V aspektu postoje k životu, tj. osobní angažovanosti, formování vlastních záměrů podle vlastních vášní, schopností a pocitu komunity a služby.
 - o Žák: vytváří vlastní prohlášení o otázkách sociálního života, formuluje hodnocení a zdůvodňuje je, účastní se debaty – s cílem spolehlivě a kreativně se zapojit do veřejného života.

„Pro rozvoj dovedností komunikace a spolupráce by měly být používány různé metody skupinové práce. (...) Měly by být také používány různé formy diskuze.“

- o **Výchova k bezpečnosti:**

Program Výchovy k bezpečnosti zahrnuje prvky duševního zdraví a interpersonálních komunikačních dovedností (např. asertivita, odmítnutí, vyjednávání). Lekce pomáhají studentům rozvíjet tyto dovednosti, zejména v kontextu online interakce.

- IV. Výchova ke zdraví. Zdraví v individuální a kolektivní dimenzi. Zdraví podporující chování.
- 2. Prvky duševního zdraví.
 - o Žák:
 - o 7) vybírá a demonstrovuje interpersonální komunikační dovednosti důležité pro zdraví a bezpečnost (odmítnutí, asertivní chování, vyjednávání).

- o **Etika:**

Lekce podporuje rozvoj morálního sebepoznání a sebeporozumění v etickém kontextu, což je klíčové v etickém vzdělávání. Studenti získávají schopnost reflektovat své chování a odpovědnost online.

- *„(...) Specifičnost etického vzdělávání umožňuje studentům soustředit svou pozornost (...) především na cíle související s pochopením sebe sama a světa (...) a na posilování autonomie studenta.“*
- IV. Sebevzdělávání. Rozvoj morálního sebepoznání.

- o **Výchova k rodinnému životu:**

Lekce jsou navrženy tak, aby rozvíjely empatii a lepší porozumění sobě a druhým, což pomáhá studentům přijímat odpovědná rozhodnutí v digitálním prostředí, v souladu s programem Výchovy k rodinnému životu.

LEKCE 4 - Kyberšikana

„Hlavním cílem zavedení tohoto předmětu je ovlivnit studenty tak, aby myšlenky a závěry z lekcí pomohly lépe pochopit sebe i ostatní, a měly vliv na správné rozhodování nyní i v budoucnu.“

Kontext - klíčová slova

kyberšikana, kyberšikana mezi vrstevníky, empatie, spolupráce

- **Odůvodnění výběru tématu**
 - Kyberšikana je jev, který má velmi silný dopad na duševní zdraví a sociální vztahy, zejména mezi mladými lidmi. Velmi často jsou pachatelé kyberšikany vůči dětem a dospívajícím jejich vrstevníci. To, jaké postoje mají děti a mladí lidé, do značné míry určuje, zda lze kyberšikanu mezi vrstevníky minimalizovat.
 - Rizika vyplývající z používání nových technologií, odpovědnost za obsah zveřejněný online.
 - Rozvoj sociálních dovedností: empatie, asertivita, odpovědnost za druhé.
-

Příprava lekce

- **Materiály:**
 - Multimediální prezentace [Kyberšikana mezi vrstevníky – Víím, co mám dělat]
 - Pracovní listy s otázkami pro skupinovou práci
 - Počítač
 - Tabule nebo flipchart pro zaznamenávání reflexí
 - **Učebna:**
 - Uspořádání stolů tak, aby umožňovalo práci ve skupinách.
-

LEKCE 4 - Kyberšikana

Lesson structure

Účel	Aktivita	Čas	Materiály
Úvod	Prezentace tématu a účelu lekce.	5 min	Prezentace, tabule
Předání znalostí	<p>Prezentace klíčových informací o [Kyberšikana – Vím, co mám dělat].</p> <p>1. Stručný přehled pojmu kyberšikana.</p> <p>Ukázková odpověď:</p> <p>Kyberšikana je násilí s využitím elektronických zařízení, jako je telefon nebo počítač.</p> <p>2. Otázky otevřeného typu pro studenty (mohou být položeny všechny nebo některé z následujících):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je kyberšikana obtěžováním, šikanováním nebo šikanováním online? • Je kyberšikana pravidelným, předem promyšleným jednáním? • Působí kyberšikana silnější na slabší? <p>Diskuze a výměna názorů mezi studenty.</p> <p>Závislost na pachateli, oběti, svědkovi kyberšikany.</p> <p>Diskuse o rolích pachatele, oběti a svědka v kontextu kyberšikany.</p> <p>Příklady chování každé z těchto rolí.</p> <p>Je důležité, aby studenti pochopili, že tyto tři role jsou zaměnitelné.</p> <p>Je důležité, aby studenti pochopili, že je nutné reagovat na kyberšikany (hlavně: nahlásit ji), aby se z oběti nebo svědka nestal pachatel a z pachatele nebo svědka oběť.</p>	10 min	Prezentace, tabule

LEKCE 4 - Kyberšikana

	<p>Otázky otevřeného typu pro studenty (mohou být položené všechny nebo některé z následujících):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mohl být pachatel kyberšikany v minulosti obětí kyberšikany? • Může se oběť stát nebo být zároveň pachatelem? • Je svědek také pachatelem? • Je svědek také obětí? <i>(Je důležité, aby studenti pochopili, že prožívání násilí jen pozorováním je již násilí; analogicky: malé dítě, které vidí, jak někdo bije jeho rodiče, je obětí násilí.)</i> • Můžete obvinit svědka, že nereagoval na kyberšikana? • Je možné být pachatelem násilí ze strachu? • Může svědek mlčet ze strachu? • V současnosti zakazuje stále více evropských zemí používání telefonů ve školách. Co si o takovém řešení myslíte? Mají telefony ve školách vliv na kyberšikana, vztahy mezi studenty, vztahy mezi studenty a učiteli, fyzickou únavu? 		
<p>Praktické cvičení</p>	<p>Otázka k cvičení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je vymýšlení a rozesílání falešných zpráv o spolužákovi nebo učiteli kyberšikana? <p>Individuální práce nebo práce ve skupinách. Studenti jsou rozděleni do 3 skupin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skupina obětí • Skupina svědků • Skupina pachatelů, kteří již nechtějí pokračovat v šikanování <p>Každé skupině je zadán úkol: Jak informovat učitele o kyberšikaně, která spočívá ve vytváření urážlivých meme a jejich rozesílání spolu s pomluvami mezi studenty z jiných tříd?</p>	<p>15 min</p>	<p>Pracovní listy</p>

LEKCE 4 - Kyberšikana

	<p>Ve skupinách studenti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Přemýšlejí, jak se cítí před tím, než budou mluvit s učitelem. 2. Napiší prvních 3-5 vět, které plánují říct učiteli. 3. Rozvíjejí odpověď na otázku, kterou by se učitel mohl zeptat: proč to hlásí až teď? <p>Práce individuálně nebo ve skupinách na úkolech</p>		
Diskuze o výsledcích a rozprava	Prezentace výsledků práce, diskuse, vysvětlení obtížnějších problémů.	10 min	Tabule, poznámky
Shrnutí a reflexe	<p>Trestní odpovědnost dětí a dospívajících za kyberšikanu.</p> <p>Jsou děti a mladí lidé právně odpovědní, pokud se dopustí kyberšikany?</p> <p>Vysvětlení: Ve věku od 10 do 15 let: Může být zahájeno řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. V tomto případě jde především o výchovná opatření.</p> <p>Ve věku od 15 do 18 let: Jste trestně odpovědní. Tresty mohou zahrnovat podmíněný trest, výchovná opatření nebo trest odnětí svobody.</p> <p>Po dovršení 18 let: Jste považováni za dospělého a podléháte standardnímu trestnímu právu podle trestního zákoníka.</p>	5 min	Presentati on

LEKCE 4 - Kyberšikana

	<p>Podpora pro děti a mladé lidi:</p> <p>Seznámení s telefonním číslem a webovou stránkou: 116 111, www.linkabezpeci.cz/</p> <p>Shrnutí klíčových závěrů z lekce:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co dělat, když jsme svědky nebo obětí kyberšikany? • Jaké kroky mohou pachatelé podniknout k nápravě svých chyb? • Podpora reflexe nad naším chováním online. 		
--	--	--	--

Volitelný domácí úkol

- Pracovní list pro studenty č. 2. Téma: Co když se podílím na kyberšikaně?
Úkol: Doplňte odpovědi na následující otázky, zamyslete se nad svými pocity, reakcemi a tím, co můžete udělat, abyste předešli dalšímu výskytu kyberšikany, pokud jste její součástí.

Další zdroje a informace

Příklady webových stránek a vzdělávacích portálů:

<https://www.stop-kybersikane.cz/>

<https://www.clovektisni.cz/kybersikana-a-jeji-prevence-103pub>

<https://www.internetembezpece.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/>

LEKCE 4 - Kyberšikana

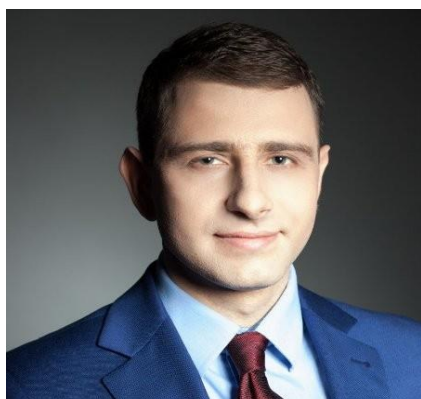
Autoři a odborníci

Martyna Wilk – expertka na sociálně odpovědnou digitalizaci. Tvůrkyně oceněného projektu "Wrocław IT Volunteer" a nositelka titulu "30 kreativních lidí Wrocławu". Mentorka v projektech TechSoup a Univerzity ve Wrocławu. Iniciátorka účasti Wrocławu na IGF Poland 2023 Digital Summit, spoluautorka zprávy pro OSN. Spolumoderátorka programu #CyberLUZ na Radiu LUZ a aktivní členka Programové rady konference Cyber Trust a SWPS Employers' Council. Vede přednášky a workshopy v Polsku i v zahraničí, spolupracuje s neziskovými organizacemi, školami, firmami a veřejnou správou.

Weronika Kędziarska - expertka v oblasti měkkých aspektů kybernetické bezpečnosti, zaměřující se na vytváření bezpečné kybernetické základny pro mladé organizace. Specializuje se na rozvoj efektivních týmů, organizační změny a implementaci inovačních strategií. Jako nezávislá konzultantka a koučka pomáhá lídrům a týmům budovat zapojení a spolupráci. Je oceňována pro kreativní a hodnotné workshopy, které efektivně inspirují týmy k dosažení jejich cílů.

Mateusz Pękala - specialista na zvyšování povědomí o bezpečnosti informací, security compliance, auditu informační bezpečnosti a řízení rizik. Má dlouholeté zkušenosti jako auditor, školitel a konzultant v oblasti informační bezpečnosti. Je členem profesionálních organizací, jako jsou ISSA Poland a ISACA. Vlastní certifikace Certified in Risk and Information Systems Control™ (CRISC), Certified Information Security Professional (CISSP), Certified Data Privacy Solutions Engineer™ (CDPSE)® a Certified Information Systems Auditor® (CISA), a je také certifikovaným auditorem v oblasti ISO 27001.

LEKCE 4 - Kyberšikana

Pracovní list pro studenty 1

Skupina: (Oběti / Svědci / Pachatelé)

1. Jak se cítíme před tím, než budeme mluvit s učitelem?

Zamyslete se nad emocemi, které vás provázejí před rozhovorem s učitelem. Popište své pocity (např. úzkost, strach, pocit zodpovědnosti, úleva, stud).

Náš pocit:

2. Prvních 3-5 vět, které chceme říct učiteli:

Společně napište první věty, které chcete říct během rozhovoru s učitelem.

Naše názory:

- 1)
- 2)
- 3)

3. Odpověď na otázku učitele: „Proč to hlásíte až teď?“

Zamyslete se, jak odpovědět na otázku třídního učitele o zpoždění při hlášení situace.

Naše názory:

Další otázky k zamyšlení:

4. Čeho chceme dosáhnout ohlášením situace kyberšikany? Co očekáváme?
5. Jaké předpoklady máme o situaci a jaké jsou fakta? Co je pravda a co může být subjektivní?
6. Za co jsme v této situaci zodpovědní? Jaké máme zodpovědnosti vůči sobě a ostatním?
7. Jak se může cítit jiná osoba (např. oběť, pachatel, svědek)? Co od nás očekává?
8. Co se můžeme z této situace naučit? Co se učíme o sobě, vztazích s ostatními a řešení problémů?

LEKCE 4 - Kyberšikana

Pracovní list pro studenty 2

(Volitelný domácí úkol)

Téma: Co když se podílím na kyberšikaně?

Úkol: Doplňte odpovědi na následující otázky, zamyslete se nad svými pocity, reakcemi a tím, co můžete udělat, abyste předešli nebo ukončili kyberšikany, pokud jste její součástí.

1. Jaké jsou vaše role?

Zamyslete se, zda jste obětí, svědkem nebo pachatelem kyberšikany. Poté odpovězte na následující otázky v kontextu vaší role.

2. Co si myslíte a cítíte?

Jak se cítíte v této situaci, když hodnotíte sebe nebo ostatní? Pomáhá způsob, jakým přemýšlíte nebo reagujete, vyřešit problém kyberšikany?

3. Jaká jsou fakta?

Soustředte se na fakta situace. Co se stalo? Jaké informace jsou jisté a které mohou být založené na emocích nebo domněnkách?

4. Je to, co chci cítit a dělat?

Jsou emoce, které cítíte, ty, které chcete mít?

5. Co si o tom myslí, cítí a chce druhá osoba?

Pokuste se vcítit do druhé osoby. Jak se může cítit? Co si může myslet a co může chtít?

6. Co pozitivního mohu v této situaci najít?

Někdy může pomoci vzdálenost nebo najít trochu humoru, aby se na těžkou situaci podívalo jinak. Vidíte v této situaci něco překvapivého nebo optimistického?

7. A TEĎ, jaká je moje volba?

Shrňte, co můžete nyní udělat pro vyřešení problému kyberšikany ve vašem okolí. Jaké možnosti máte k akci, které mohou přinést lepší výsledek?

LEKCE 4 - Kyberšikana

Více informací o projektu

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a názory jsou však výhradně názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za ně nemohou nést odpovědnost.

Všechny výsledky vytvořené v rámci tohoto projektu jsou dostupné pod otevřenými licencemi (CC BY-NC 4.0). Lze je používat zdarma a bez omezení. Kopírování nebo zpracování těchto materiálů jako celku nebo jejich částí bez souhlasu autora je zakázáno. V případě využití výsledků je nutné uvést zdroj financování a jejich autory.

PROJEKT Č. 2023-2-PL01-KA210-VET-000176822

- <https://www.coventry.ac.uk/wroclaw/>
- <https://kreatywnidlabiznesu.pl/cyber-sec-edu-check/>
- <https://eccedu.net/>

